

A MAGYAR HONVÉDSÉG HELIKOPTERENEK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI BALKÁNI HADMŰVELETI TERÜLETEN

Absztrakt

Napjainkban a Magyar Honvédség jelentős szervezeti átalakuláson megy keresztül. Létrejött az Összhaderőnemi Parancsnokság, valamennyi katonai alakulat az új középszintű vezetői szervezet alárendeltségébe került. Nem változott azonban a honvédség szerepvállalása a NATO feladat rendszerén belül. Erről tájékoztatta a NATO főtitkárát Dr. Szekeres Imre honvédelmi miniszter márciusi brüsszeli útján. E szerint hazánk számára a balkáni régió meghatározó fontosságú, így a jövőben is változatlanul mintegy 600-650 magyar katona fog szolgálatot teljesíteni a térségben. Várhatóan azonban a feladat rendszer változni fog, 2008-tól járőrözési feladatokat is ellátnak honvédeink.² Az összhaderőnemi alkalmazás lehetősége szempontjából – úgy gondolom –, érdemes vizsgálni a csapatrepülőalkalmazásának lehetőségeit, tekintettel arra, hogy ez a képesség szűk keresztmetszet a szövetségi rendszeren belül is.

Kulcsszavak: balkán, Magyar Honvédség, helikopter, NATO

TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A Balkán legújabbkori történelmünkben konfliktusok, feszültségek forrása volt, mely kihatott egész Európa történelmére.

Már a múlt század kezdetén 1912-13. évek folyamán két Balkán-háború zajlott Szerbia és a kialakuló többi balkán ország között. Szerbia megerősödése vezetett többek között az I. világháború kitöréséhez, mely után létrejött a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság.

A II. világháború után a szerbek csalódottak, elégedetlenek voltak a horvát Tito nevével fémjelzett kommunista fordulattal. Az uralkodóvá váló ideológia nem ismerte el a szerbek vezető szerepét, s mindent megtett azért, hogy az egyház befolyását csökkentse a szerbek életében.

A Balkán legmélyebb válságává vált az 1990-es évek második felére Jugoszlávia felbomlása, illetve a kialakult polgárháborús helyzet. A térség stabilitásának helyreállítása érdekében 1999-ben a NATO katonai lépéseket tett.

Napjainkban az Európai Unió ALTHEA művelete keretében – mely 2004. december 02-án kezdődött és a NATO IFOR/SFOR műveletét viszi tovább –, hazánk is kiveszi részét a térség stabilitásának megteremtésében.

AZ ALTHEA HADMŰVELET

Althea a görög mitológiában a gyógyítás istennője. Isteni jóslat szerint amint elhamvad az utolsó fa Althea tüzén, a fia Meleager azonnal meghal. Althea kirántotta a fát a tűzből, eloltotta, majd egy ládába zárta azt, ezzel megmentve fia életét.

¹ dandártábornok, ZMNE doktorandusz hallgató

² www.honvedelem.hu 2007.03.01.

Bosznia Hercegovinában a tüzet eloltottuk, és az Althea Művelet az országot és az embereket elkezdte meggyógyítani.

Az ALTHEA művelet keretében Bosznia Hercegovina három katonai körzetre került felosztásra, melyekben Többnemzetiségű Harci Kötelékek működnek. Az észak-nyugati körzetben brit, az északi körzetben finn, a dél-keleti körzetben spanyol parancsnokság alatt tevékenykednek a Szarajevóban települő EUFOR Parancsnokság alárendeltségében.

A Bosznia Hercegovinában állomásozó EUFOR csapatok létszáma változó, melyet a következő országok alkotnak:

- EU tagországok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia;
- Nem EU tagországok: Albánia, Argentína, Chile, Kanada, Macedónia, Marokkó, Norvégia, Svájc, Törökország, Új-Zéland.

A résztvevő országok különböző létszámmal és haditechnikai eszközökkel biztosítják az ALTHEA sikerét.

Észak-nyugati Többnemzetiségű Harci Kötelék

Ebben a körzetben osztrák, brit, olasz, holland, bolgár, svájci, norvég, román, kanadai, chilei és új-zélandi katonák alkotják az EUFOR csapatot.

Az észak-nyugati körzet Többnemzetiségű harci kötelékébe egy légi kötelék is tartozik, melynek feladata az igény szerinti légi szállítás, felderítés, tüztámogatás és minden olyan harci támogató feladat, mely helikopterekkel végrehajtható.

A légi egységet a táblázatban szereplő nemzetek biztosítják katonai helikoptereikkel.

1. táblázat

Ország	Helikopter típusa	Mennyiség
Románia	SOCAT	4
Nagy Britannia	LYNX	3
Svájc	COUGAR	2

A táblázatból látható, hogy az Észak-Nyugati körzet mintegy 1200-1400 fős kontingensének feladatait egy 9 gépes helikopter alegység támogatja.

Északi Többnemzetiségű Harci Kötelék

Az északi körzetben 14 ország biztosítja a feladatok ellátását: Ausztria, Belgium, Csehország, Észtország, Finnország, Görögország, Írország, Lengyelország, Lettország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Svédország és Törökország.

A harci kötelék létszáma mintegy 1300 fő. Ebben a körzetben is található egy helikopter alegység, melyhez Ausztria bocsátotta rendelkezésre katonai helikoptereit.

Dél-keleti Többnemzetiségű Harci Kötelék

A dél-keleti körzetben a harci kötelék összetételét hat ország katonai alakulatai látják el; Albánia, Franciaország, Marokkó, Németország, Olaszország és Spanyolország.

A körzet parancsnoksága, az „Európai Bázis” Mosztarban található. A Többnemzetiségű Harci Kötelék létszáma mintegy 1500 fő, melyből a többség, mintegy 1000 fő, Mosztarban állomásozik.

Az ebben a körzetben tevékenykedő erők fő feladata szintén az, hogy közreműködjenek a békés politikai-szociális élet megteremtésében az itt élő különböző etnikai és vallási csoportok között. Ezzel egy időben az EUFOR biztos hátteret jelent a helyi hatóságok számára.

A dél-keleti körzetben létrehozásra került négy harcászati csoport: Alfa, Bravo, Charlie és Delta. Az Alfa és a Bravo csoport spanyol (Moszta), a Charlie olasz (Boszniai Szerb Köztársaság) és a Delta német (Rajlac) katonákból áll. Ez a négy harcászati csoport 24 órás készenlétben áll az alkalmazási terület egészére kiterjedő feladatkörrel, mely elsősorban felderítés, őrzőtevékenység, háborús bűnösök elfogása, stb.

A harcászati csoportok folyamatos és magas szintű készenlét fenntartása, a harctéri mobilitás, gyors bevetettség biztosítása érdekében, egy olasz helikopteres alegység támogatja. A helikopter alegység a Harci Kötelék szervezeti eleme és Rajlovac-on települ. Az olasz helikopterek a harci kötelék támogatásán túl különböző szállítási feladatokat is ellátnak, hiszen ebben a körzetben a terepviszonyok miatt az utak sokszor járhatatlanok vagy nehezen járhatók, illetve kutató-mentő, egészségügyi légi kiürítő feladatokat is ellátnak.³

A fegyveres erő képessége, harcképessége magában foglalja a katonai és nem katonai műveletek sikeres végrehajtására való alkalmasságot, a haderőnemek együttműködését.⁴

Látható, hogy a balkáni térségben tevékenykedő EUFOR harccsoportok mindegyike rendelkezik egy helikopteres alakulattal, mely az ALTHEA művelet sikere érdekében kerül alkalmazásra. Vizsgáljuk meg, melyek azok a képességek, melyek alapján a helikopterek alkalmazása szükséges az ALTHEA művelet során.

Helikopter műveletek jellemzői

A helikopterek minden egyes típusa vagy kategóriája rendelkezik saját, speciális jellemzőkkel, melyek meghatározzák a típus elsődleges alkalmazását, azonban vannak olyan általános érvényű alkalmazási tulajdonságok, melyek predesztinálják ezt a repülő szerkezetet a szárazföldi műveletekben történő széles körű alkalmazásra.

Melyek ezek a jellemzők?

- sokoldalúság: ahogy már utaltam rá, a speciális feladat mellett más jellegű biztosításra is alkalmas. Például egy szállító helikopter alkalmas közvetlen tűztámogatás végrehajtására is a fedélzeti fegyverzete révén.
- mozgékonyság: a helikopterek működését nem korlátozzák a terepakadályok, mint például egybefüggő vízfelület, mocsár, erdők, természeti, vagy ember készíttette akadályok, hegyek. Az üzemeltetéshez nincs szükség kiépített repülőtérre, vagy előkészített leszálló helyre. A személyi állomány be- illetve kirakodása függési helyzetben is (a talaj felett lebegve) végrehajtható.
- rugalmasság: a helikopterek sokoldalúsága és mozgékonyága mellett az a képességük, hogy gyorsan képesek áttelepülni, reagálva a harcászati helyzet

³ www.euforbih.org

⁴ Szternák György - Tóthné Szternák Nóra: Magyarország lehetséges szerepe a válságreakáló műveletekben. Tanulmány, (kézirat) 9. old., ZMNE Budapest, 2007.

változásaira. További előny, hogy a terep adta lehetőségeket – rejtés, fedezés – maximálisan képesek kihasználni.

- gyors reagáló képesség: a szárazföldi műveletek biztosításában részt vevő helikopterek a támogatott erők közelében települnek, így biztosított a helikopter mozgékonyságának és rugalmasságának a kihasználása. A gyors reagáló képesség fokozható például az úgynevezett földi készenlét közbe eső leszállóhelyen, vagy riasztás hívásra harcászati fogások alkalmazásával.
- meglepetés: a helikopter sebessége, nagy manőverező képessége, az a lehetőség, hogy földközeli magasságon, terepkövetéssel képes repülni nappal (és a többi NATO ország légierijében éjjel is), mind olyan képesség, amellyel meglepetést lehet elérni.
- sebezhetőség: beszélni kell róla, annak ellenére, hogy a kor színvonalán álló helikopterek rendelkeznek passzív és aktív önvédelmi eszközökkel. A helikopterek feladataikat a harcmező felett olyan magasságon hajtják végre, hogy kiváló célpontul szolgálnak minden létező és szóba jöhető tűzeszköz számára a földről és a levegőből egyaránt. Ez a fenyegetettség azonban nagymértékben csökkenthető a harc feladat körülmények megtervezésével, manőverek alkalmazásával, a terep adta rejtő képesség kihasználásával, stb.

A vázolt jellemzők meghatározzák a helikopterek által végrehajtható feladatok körét is. Ezek a feladatok éppen a helikopter, mint repülő eszköz és harceszköz sokoldalúságából következően igen széles körűek lehetnek. A helikopterek alkalmazhatók nagy tömegben – kötelékben- egy azonos feladatra koncentráltan, például légimozgékony hadműveletben, vagy kis kötelékben, egyes gépként, például felderítő csoport szállítása esetén.⁵

A NATO elvek szerint a helikopterek harcászati alkalmazása esetén a következő főbb feladatokat hajthatják végre;

- **Légi mozgékony hadműveletek:**

A légi mozgékony hadműveletek koncepciója azt jelenti, hogy a szárazföldi erők számára megnövelt mozgékonyt biztosítunk helikopterek alkalmazásával. Egy adott hadművelet elgondolásán belül a légi mozgékony művelet teszi lehetővé a parancsnok számára, hogy a helyzet változása alapján gyorsan reagáljon a harcmező teljes szélességében és mélységében. Ez a képesség biztosítja, hogy az ellenségtől adott esetben át tudjuk venni a kezdeményezést és biztosítja a tevékenység szabadságát. A légi mozgékony műveleteket rendszerint védtelen, vagy gyengén védett területeken hajtják végre. Összefoglalva, a légi mozgékony művelet olyan hadművelet, mely során a harcoló erők helikopterrel manővereznek a meglepetésszerű és hatékony harcba vetés érdekében. Ez magába foglalja a helikopterek és a harc azonnali megkezdésére kész szárazföldi erők közös alkalmazását az egyesített alkalmi harci kötelékben. A légi mozgékony művelet megköveteli a helikopter alegység teljes integrálását az összhaderőnemi kötelékbe a hadművelet tervezésétől kezdve a végrehajtásig. A légi mozgékony művelet nem tévesztendő össze a „helikopter deszant” művelettel. A helikopter deszant művelet különösebb elő-tervezést, egyeztetést nem igényel, egy adott alegység, harci kötelék harcmezőn történő szállítását-átcsoportosítását biztosítja.

- **Csapatok és anyagok, harci-technikai eszközök szállítása:**

Ez a helikopterek alkalmazásának legszélesebb köre, melybe beletartozik a legösszetettebb légimozgékonyt műveletektől kezdve az egyszeri szállítási feladatokig minden szállítási tevékenység.

---

⁵ Ewerett-Heath-Moss-Mowat-Reid: Military Helicopters. Shrivenham, UK. 1992.

Fő szállítási feladatok:

1. csapatok szállítása harci-technikai eszközökkel, például az összevonási körletből a megindulási körletbe;
2. harci eszközök, utánpótlási anyagok szállítása a belső teher térben, vagy külső függesztményként;
3. gyors erő átcsoportosítás az ellenség szárnyaira;
4. tartalékok gyors harcba vetése, az előny megragadására;
5. csapatok gyors kivonása, átcsoportosítás végrehajtása.

▪ **Speciális erők érdekében végzett műveletek; légi roham és meglepés:**

A szállító helikopterek igen nagy hatékonysággal alkalmazhatók ellenséges fontos pontok lerohanásában, illetve meglepésében. Ezek a műveletek igen változatos céllal hajthatók végre. Például egy-egy ellenséges leszállóhely, vagy légvédelmi rakéta üteg, felderítő radar állomás megsemmisítése. Nem kívánom tovább sorolni a példákat, hiszen egy adott harcászati helyzetben számtalan objektum fontos ponttá válhat. Ezen műveletek közös jellemzője, hogy a speciális erők helikopterek alkalmazásával jutnak a harc feladat végrehajtási körzetébe, szivárognak át az ellenség által birtokolt területre és ott meghatározott harc feladatot, diverziós tevékenységet hajtanak végre. Fontos, hogy ez a csoport éppen a feladat jellege miatt kis létszámú, egy-két szállító helikopterre elosztva. Figyelembe kell venni a tervezésnél, hogy a leszállóhely értelemszerűen az ellenség tűz-hatás körzetében van, tehát a helikopterek érkezése előtt közvetlenül a megfelelő tűz támogatást biztosítani kell. Természetesen az ilyen légi roham műveletek mindig nagy kockázattal járnak, mivel igen sok a bizonytalansági tényező. Az ellenség ellenállása erősebb lehet a vártnál, a helikopter veszteség nagyobb a számítottnál, a támogató tűz előkészítés hatástalan volt, a híradás megszakad, stb. A mindenkori harctéri parancsnok felelőssége, hogy a várható siker megérje a kockázatot és veszteséget, amit egy légi roham, rajtaütés eredményez.

▪ **Közvetlen légi támogatás – Close Air Support (CAS):**

Alapvetően harci helikopterek feladata, de felfegyverzett szállítóhelikopterek is végrehajthatják; biztosítja a rendelkezésre álló tüzérség gyors, hatékony alkalmazását, a szárazföldi csapatok harctevékenysége közvetlen légi támogatását.

▪ **Felderítés és a harcmező megfigyelése:**

Közvetlen információszerzés, amely nem kapcsolódik szükségszerűen az ellenség adott pillanatnyi tevékenységéhez. Például út, zóna, terület felderítés, légi fotózás, vegyi-sugár felderítés. Ezen túlmenően biztosítható a harctéri tüzelő állások, légi folyosók, felderítése is. A felderítés folytatása komplexen is végrehajtásra kerül, hiszen minden repülési feladat után a gépszemélyzetek jelentést tesznek a végrehajtás közben tapasztaltokról. A felderítést végző helikopter személyzet képes megfigyelés alatt tartani egy meghatározott területet, érzékelni az ott folyó csapat mozgást, manővereket, ellenséges erők nagyságát, felvonulási útvonalakat, stb. A felderítő helikopterek biztosíthatják a nehezen megközelíthető, vagy a szárazföldi csapatok által nem birtokolt területek megfigyelését is. Fontos tényező, hogy a felderítés hatékonysága növelése érdekében a rendelkezésre álló felderítő technikai eszközök a helikopter fedélzetén elhelyezhetők.

▪ **Tűzvezetés:**

A helikopter fedélzetéről végzett tűzvezetés, akár a tüzérségi lövegek, vagy a közvetlen légi támogatást végző repülőgépek-helikopterek (CAS) részére történik, azonos elveket követ a földről – földi megfigyelő állásból (Observation Point - OP), vagy az előretolt repülésirányító által (ERIP; Forward Air Control - FAC) – végzett tűzvezetéssel.

▪ **Légi vezetés és irányítás:**

A vezetést bizonyos esetekben elősegíti, ha a parancsnok és törzse mozgékony. A helikopter alkalmas ezen mozgékonyaság biztosítására légi vezetési pontként. Ehhez természetesen a szükséges kommunikációs csatornákat, képességeket a fedélzeten telepíteni kell.

▪ **Légi aknatelepítés:**

A helikopterek alkalmazhatók aknák szórására, különösen olyan területen, ahol az aknatelepítés más eszközeinek alkalmazása nem lehetséges. A légi aknatelepítés előnye a helikopter által biztosított gyorsaság, nagy hatékonyság és harcászati rugalmasság.

▪ **Elektronikai harc:**

Elektronikai hadviselési konténerek, blokkok szerelhetők fel a helikopterekre speciális hadműveletek elvégzése érdekében. Természetesen, a túlélés javítása érdekében bármely helikopterre szerelhető elektronikai önvédelmi eszköz.

▪ **Kutatás és mentés (Search & Rescue – SAR):**

A NATO terminológia szerint kutatás és mentés alatt kell érteni minden olyan tevékenységet, amely a bajba jutott, balesetet szenvedett állampolgár élet és vagyonbiztonságának megóvását szolgálja szárazföldön és a tengereken. Nemzetközi egyezmények, szerződések kötelezik az államokat állandó, 24 órás készenlétben lévő kutató-mentő szolgálatok fenntartására. Ezt a szolgálatot a világ minden országában alapvetően helikopterekkel látják el.⁶

• **Harci kutatás és mentés (Combat Search & Rescue – CSAR):**

A hadműveleti tevékenység során lelőtt, lezuhant, de életben maradt hajózó személyzetek mentésére háborús körülmények között biztosított szolgálat. Első szervezetszerű alkalmazására a Vietnam elleni háborúban került sor. Ennek megfelelően az Egyesült Államok fegyveres erői rendelkeznek a legnagyobb tapasztalattal a helikopteres harci kutató-mentő műveletek terén. Ez tulajdonképpen egy alkalmi harci kötelék, melynek magja egy helikopter géppár, fedélzetén a speciális erők katonáival, melynek feladata az ellenséges területről kimenteni a bajba jutott hajózó személyzetet. Sikeres mentő művelet volt az 1995-ben Bosznia felett lelőtt F-16 pilóta kimentése, illetve az 1999-es Jugoszlávia elleni háborúban lezuhant amerikai F-117 Lopakodó pilóta kimentése Belgrád közeléből.

▪ **Logisztikai támogatás:**

A helikopterek széles körűen alkalmazhatók logisztikai támogató szerepkörben is:

- napi rendszeres utánpótlás szállítás, ahol, és amikor a domborzati viszonyok vagy a merev szárnyú szállítás, szárazföldi szállítás nem biztosított;
- gyors, sürgős nem tervezett fegyver, lőszer, egyéb utánpótlási anyag után szállítás;

---

⁶ ATP-10(D) Search and Rescue. Haditechnikai Intézet, Budapest. 1996.

- javító, karbantartó állomány kiszállítása rombolt útszakaszok, objektumok felderítése, szemre vételezése;
- raktár készletek szállítása, áttelepítése előretolt bázisra.

A legkülönbözőbb anyagok szállítása történhet a belső teher térben, illetve külső függesztményként.

▪ **Sebesültek evakuálása (Medical Evacuation – MEDEVAC):**

A harcban megsérült, megsebesült katonák hátra szállítása rendkívül fontos, hiszen túl azon, hogy esélyt biztosít a túlélésre, nem veszítünk el tapasztalt, harcedzett katonát, és egyúttal a tudat, hogy a sebesültről gondoskodunk, morálisan is erősíti a harci szellemet. A helikopterek tökéletesen megfelelnek erre a fontos feladatra. A feladat fontosságát jelzi az is, hogy a NATO terminológiában a MEDEVAC minden haderőnemnél ugyanazt jelenti, és külön figyelmet szentelnek a végrehajtására. A sérültek általában a fedélzeten kerülnek elhelyezésre ülő vagy fekvő testhelyzetben hordágyakon. Létezik a nyugati helikopter típusoknál speciális hordágy, mely lehetővé teszi a sérült szállítását a kabinon kívül is, de ez a módszer csak kis távolságú szállításhoz használatos. Mivel a rendelkezésre álló helikopterek száma általában sosem elégséges, a MEDEVAC feladatot kombinálni lehet a személy és anyagszállítással is. Ez azt jelenti, hogy a logisztikai szállítást végző gépek a vissza úton sérülteket juttatnak el a tábori kórházba.⁷

▪ **Belső biztonsági műveletek:**

Vannak olyan katonai műveletek – és ez 2001. szeptember 11.-óta élő valósággá vált –, amelyek nem a külső ellenséggel vívott harc kategóriájába tartoznak. Az országba beszivárgó terroristafenyegetés, terrorista ellenes felderítés, elhárítás teremthet olyan szituációt, amikor a rendőrség erői nem elégségesek a hatékony elhárításhoz. Ilyen nem kívánatos szituációban a katonai szállító helikopterek feladatai a következők lehetnek:

- a biztonsági terrorista-ellenes erők gyors kijuttatása a veszélyeztetett körzetbe, azok biztosítása a levegőből;
- út lezárások biztosítása a terroristák feltételezett haladásának akadályozására;
- tűzseréző csoport gyors kijuttatása a helyszínre;
- közreműködés különböző terepszakaszok lezárásában a terroristák felkutatása során;
- lezárt terület felderítése vizuálisan és a fedélzetre telepített érzékelőkkel;
- személy és anyag utánpótlás szállítása a laktanyákba, rendőrőrsök körzetébe, ha ez közúton nem biztosított a fenyegetettség miatt;
- tömeg rendezvények megfigyelése, biztosítása;
- gyors sérült kimenekítés;
- fontos személyek biztosítása.

▪ **Humanitárius segélyakciók:**

Úgy ahogy a merev szárnyú szállító repülőgépek, a katonai helikopterek is széles körűen alkalmazhatók nem katonai feladatok ellátása során. Ezek lehetnek nemzetközi segély szervezetek által szervezett humanitárius segélyakciók: élelem-, gyógyszer szállítás. Egy nemzet a szolidaritás és segítség nyújtás kézzel fogható megjelenítéseként tudja katonai szállító helikoptereit az adott körzetbe irányítani. Ide tartozik úgyszintén a különböző természeti katasztrófák következményeinek felszámolásában részt vevő katonai szállító helikopteralkalmazás lehetősége is, mint például földrengés, árvíz, rendkívüli téli időjárás következményeinek felszámolása.

⁷ ATP-49(A) Helikopterek alkalmazása a szárazföldi műveletekben. Budapest, 1998.

Ezekben az esetekben – ahogy azt az elmúlt évek hazánkban is bizonyították –, szinte egyedüli hatékonyan alkalmazható eszköz a mentésre, élelmiszer, gyógyszer, egyéb anyagok kijuttatására a katonai szállító helikopter.

MAGYAR KATONAI HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI

Minden esetben, amikor felmerül a Magyar Honvédség megjelenése a balkáni térségben, tervezésre kerül az alkalmazandó erő összetétele is. Napjainkban, amikor előtérbe kerül az erők mobilitási képessége, illetve követelmény a gyors bevetettség az adott hadművelleti terület teljes területén, ez a képesség fokozottabb jelentőséggel bír.

Vizsgáljuk meg, milyen lehetőségei vannak a magyar katonai helikoptereknek egy esetleges részvételre az ALTHEA műveletben, vagy a KFOR műveletben.

A rendszeresített helikopter típusok a Magyar Honvédségben a MI-8 és MI-17 típusú szállító helikopterek, valamint a MI-24 típusú harci helikopter. A Balkán térség hegyes terep viszonyai között valamennyi helikopter típus alkalmazható, tekintettel arra, hogy a kérdéses térségben jellemzően 1000-2000 m magasságon szükséges repülni, illetve a repülőterek, helikopter leszálló helyek is hasonló magasság tartományban találhatók. Számolni kell azonban a terepviszonyok és a nagyobb tengerszint feletti magasságból adódó hajtómű teljesítmény korláttal, mely végső soron a teheremelő képességet csökkenti. A több éves üzemeltetési tapasztalatok alapján napjainkban a MI-8 típusú szállító helikopter, bár alkalmas, nem javasolt magashegyi viszonyok közötti üzemeltetésre. Ezt a régi, napjainkra elavulttá vált hajtóművek viszonylag csekély teljesítménye indokolja. A MI-17 típusú szállítóhelikopter és a MI-24V/P típusú harci helikopter típusok viszont kiválóan helytálltak ilyen körülmények között is. (Az Afganisztán elleni szovjet intervenció idején jelentős fejlesztéseket alkalmaztak a szovjet-orosz helikopter típusokon, illetve ezek a helikopter típusok vettek részt a harci cselekményekben is.) Ezek a helikopterek többnyire TV-3-117 VM (magassági) hajtóművekkel rendelkeznek, ami azt jelenti, hogy adott esetben 4000 m tengerszint feletti magasságban lévő leszállóhelyen is biztosított a hajtóművek leállítása, majd újraindítása. A helikopterek jelenlegi avionikai felszereltsége biztosítja, hogy alacsony fenyegetettségű, illetve katonai fenyegetettséggel nem bíró körzetben alkalmazhatók, bevetetők legyenek. Jelenleg a Balkán ilyen alacsony fenyegetettségű körzetnek számít.

A Magyar Honvédség helikopter vezető pilótái kiképzettségük alapján képesek azokat a már vázolt feladatokat végrehajtani, melyeket a harcászati alkalmazás jelent. A konkrét körzetben történő missziók teljesítése esetén előbb természetesen szükséges az úgynevezett magas hegyi leszállások gyakorlása, melyek a kétoldalú kiképzési együttműködés alapján a szomszédos országok (Ausztria, Szlovénia, Szlovákia, Románia) területén végrehajthatók a jövőben is. Bizonyos körülmények között korlátozó tényező lehet az éjszakai alkalmazás. Szövetségeseink, köztük a velünk együtt csatlakozott országok esetében is az éjjellátó készülékkel végrehajtott feladat már nem jelent problémát. Pár évvel ezelőtt azonban például a Boszniában tevékenykedő cseh helikopterek éjszakai bevetést vegyes kötelékben hajtottak végre a belga személyzetekkel oly módon, hogy a belga pilóták éjjellátó készülék alkalmazásával felderítették az alkalmas leszállóhelyet, „berendezték” azt, majd irányításuk mellett az így előkészített leszálló helyre szállították a cseh MI-17 helikopterek a deszantot. Természetesen ez szükségmegoldás volt. Ezzel csak azt akartam illusztrálni, hogy egy képesség felajánlásakor nem feltétlenül szükséges minden képességgel rendelkezni, hiszen korlátozott művelleti képesség is fontos lehet adott idő pillanatban. Különösen igaz ez a helikopter alkalmazás esetében. Helikopteres jelenlétünk a hadművelleti területen segítené a hajózó állomány gyakorlatokon megszerzett képességeinek megszilárdítását, lehetőség lenne harci körülmények közötti tapasztalatszerzésre, ezzel a kiképzettségi szint emelésére. Vagyis

a professzionális kiképzési folyamat, mint KIKÉPZÉS – GYAKORLÁS – HAZAI GYAKORLAT – NEMZETKÖZI GYAKORLAT – HARC ALKALMAZÁS teljessé válna.

A Magyar Honvédség helikopterei alkalmazása szempontjából a balkáni régió egyéb előnyökkel is bír: a hadművelleti terület „viszonylagos” közelsége lehetővé teszi, hogy a gépek honi repülőtérről felszállva ériék el az alkalmazási körletet. Ez a viszonylagos közelség – mintegy 400 km –, leegyszerűsíti a logisztikai támogatást. Nem szükséges a hadművelleti területen jelentősebb alkatrész raktárat üzemeltetni, készleteket felhalmozni, hiszen hazai bázisról igény szerint, a szükséges ellátás biztosítható. Adott esetben az alkatrész utánpótlás egyszerűen, gyorsan, pár napon belül megoldható. Esetleges komolyabb meghibásodás esetén, segítő mérnök-szakember könnyen kijuthat, nem kell őt állandó státuszú katonaként a hadművelleti területen állomásoztatni. Ugyanígy a javítás ideje alatt a tartalék helikopter könnyen kijuttatható, így biztosítva a folyamatos, szükséges gép létszámot a hadművelleti területen. A helikopterek időszakos javításai – 100-200 órás átvizsgálások –, szintén honi területen tervezhetők és végrehajthatók. Visszatérő probléma a hazai katonai repülésben az üzemeltetés helyzete. Lássuk be, az érvényben lévő üzemeltetési utasítások egy béke kiképzést folytató üzemre készültek. Nem rendelkezünk a megváltozott körülmények és felhalmozott üzemeltetési tapasztalatok alapján alkalmazható modernizált szakmai szabályzatokkal. Így történhet meg az, hogy akár egy-két helikopter külföldi települése esetén is jelentős létszámú műszaki szakember gárdával kell tervezni napjainkban. Véleményem szerint a jövőben meg kell találnunk a megoldást erre a problémára és ésszerű, a repülés biztonsági követelményeket figyelembe vevő üzemeltetési rendet kell kidolgoznunk közösen műszaki és hajózó szakemberek együtt.

A boszniai és koszovói térségben a szövetséges helikopter erők közösen kerültek állomásoztatásra repülőtereken, helikopter leszálló helyeken. A repülőterek, leszálló helyek őrzés-védelme kiépített, azzal már külön erőket nem kell lekötöni. A repülőtéri infrastruktúra rendelkezésre áll, csak a speciális technikai eszközöket kell kihelyezni. Ezek a tényezők mind lehetővé teszik, hogy alkalmazás esetén egy létszámhatékony diszlokáció valósuljon meg. A létszámhatékony kihelyezés azt jelenti, hogy például kettő plusz egy gép esetén mintegy 25-30 fővel biztosítható a helikopteres jelenlét a térségben. Ez a létszám magában foglalja a dupla hajózó-fedélzeti létszámot, valamint a kiszolgáló műszaki-logisztikai szakállományt.

Miért lenne fontos a helikopteres részvételünk a Balkán régióban? A honvédelmi miniszter 2007. évi feladatszabásában is elhangzott, hogy ez a régió a magyar érdekek szempontjából fontos, jelenlétünk ebben a misszióban továbbra is indokolt.⁸ Ahogy a bevezetőben is utaltam rá, ezt a miniszter úr Brüsszelben is megerősítette. A NATO-n belül közismert tény, hogy a légi szállító kapacitás, ezen belül a helikopteres kapacitás kevés, több kellene, több lenne indokolt. Ebben a közeli hadművelleti térségben kis ráfordítási költséggel megjelenhetne a Magyar Honvédség egy új – a Honvédség részéről új – képességgel, amely valódi harcképességet jelenít meg. Kiváló terep lenne a hajózó állomány harcfelkészítése szempontjából, hiszen harci eljárási rendek szerint, valós harcászati-hadművelleti térségben hajtana végre szövetségi keretek között műveleteket. Két jelentős feladat valósulna meg: eleget teszünk szövetségesi elvárásoknak és alacsony fenyegetettségű környezetben, de mégis harci körülmények között alkalmazzuk a hajózó állomány megszerzett ismereteit, gazdagítanánk gyakorlati tapasztalatokkal. Ez a felkészítés, gyakorlati tapasztalatszerzés, jó alapot nyújthatna a későbbi, esetleges afganisztáni szerepvállalás esetén a hajózók kiképzésében is. Ahhoz, hogy a szövetség elvárásainak és saját magunk által, előljárói intézkedésekben megfogalmazott követelményeknek meg lehessen felelni, folyamatos képzésre, kiképzésre, hazai és nemzetközi tapasztalatszerzésre van szükség.⁹

⁸ Honvédelmi Miniszter feladatszabása. Budapest, 2007.

⁹ Szternák György-Tóthné Szternák Nóra: Magyarország lehetséges szerepe a válságreagáló műveletekben. Tanulmány (kézirat), 19. old. ZMNE Budapest, 2007.

Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a szövetségi műveletek összhaderőnemi elvek szerint kerülnek végrehajtásra, a világ bármely olyan pontján, amely a NATO érdekszférájába tartozik. Ezek a műveletek jellemzően válságreagáló műveletek, melyben valamennyi tagállam fegyveres erejének – függetlenül nagyságától – meg van a feladata, amennyiben rendelkezik a szükséges, a művelet tervezése időszakában meghatározott képességgel.¹⁰

Az európai biztonságot alapjaiban meghatározó balkáni térségben folyó ALTHEA művelet, KFOR misszió eredményes, melyben hazánk is részt vesz. Az alkalmazott erők hatékony, operatív működését, mobilitását a helikopteres alegységek biztosítják. A válság övezet földrajzi elhelyezkedése ideális feltételeket teremt egy költséghatékony szerepvállalásnak a Magyar Honvédség helikopterei részére.

Felhasznált Irodalom

1. ATP-10 (D) Search and Rescue. Haditechnikai Intézet, 1996.
2. ATP-49 (A) Helikopterek alkalmazása a szárazföldi műveletekben. Budapest, 1998.
3. Ewerett-Heath-Moss-Mowat-Reid: Military Helicopters. Shrivenham, UK. 1992.
4. Honvédelmi Miniszter feladatszabása, Budapest, 2007. 03.
5. Szternák György-Tóthné Szternák Nóra: Magyarország lehetséges szerepe a válságreagáló műveletekben. Tanulmány (kézirat), Budapest, 2007.
6. www.euforbih.org
7. www.honvedelem.hu

---

¹⁰ Szternák György-Tóthné Szternák Nóra: Magyarország lehetséges szerepe a válságreagáló műveletekben. Tanulmány (kézirat), 7. old. ZMNE Budapest, 2007.